FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt *„Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”*

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Sandomierz / Małopolska / pogranicze Królestwa Polskiego i Galicji

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Muzeum publiczne - diecezjalne

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum religijne - diecezjalne

Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu zostało założone w 1902 r. z inicjatywy ks. Józefa Rokosznego. Początkowo kolekcja mieściła się w kapitularzu, następnie w budynku Seminarium Duchownego. W zbiorach znajdowały się m.in. okazy archeologiczne, sztuka kościelna, rzemiosło artystyczne, tkaniny, ceramika, detal architektoniczny, pamiątki historyczne. W latach 30. XX w. zbiory przeniesiono do nowej siedziby w Domu Długosza, będącym siedzibą placówki do dnia dzisiejszego.

Daty działalności / zakres czasowy:

od 1902 roku do dzisiaj

Dostępność

dostępne dla zwiedzających

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Muzeum było bastionem polskości.

Rodzaj pamięci

Religijna (katolicka),narodowościowa (polska), regionalna (sandomierska)

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

historyczny, kultury, artystyczny

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	ul. Jana Długosza nr 9 *(Dom Długosza)* 27-600 Sandomierz	1902: kapitularz katedry pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Sandomierzu
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	**e-mail:** dom.dlugosza@gmail.com **telefon:** +48158332670 www.domdlugosza.sandomierz.org	x
GODZINY OTWARCIA	sezon zimowy: (od 16 X do 30 IV) od wtorku do soboty: 9.00 - 15.30 niedziele i święta: 13.30 - 15.30 (ostatnie wejście o 15.00) sezon letni: (od 1 V do 15 X) od wtorku do soboty: 9.00 - 16.30 niedziele i święta: 13.30 - 16.30 (ostatnie wejście o 16.00)	x
DYREKTORZY	ks. Andrzej Ruszak	ks. Józef Rokoszny
ZARZĄDCA	x	x
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	Zaadaptowany	Zaadaptowany

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Współcześnie zmieniono nazwę na : Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu - Dom Długosza.

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Gromadzenie i ochrona przed zniszczeniem zabytków sztuki sakralnej, zbiór okazów do zajęć dydaktycznych.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Region sandomierski oraz cała Polska.

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

ks. Józef Rokoszny - 18.09.1870-01.12.1931 - dyrektor Seminarium Nauczycielskiego w Radomiu, działacz na rzecz ochrony zabytków i edukacji, polski patriota. W 1893 roku ukończył Seminarium Duchowne w Sandomierzu oraz wyjechał na dalsze studia do Akademii Duchownej w Petersburgu, gdzie w 1897 roku uzyskał stopień magistra teologii. W latach 1897-1914 był wykładowcą w macierzystym seminarium duchownym. Dwa razy odrzucił propozycję zostania kierownikiem katedry w Akademii Duchownej w Petersburgu, był zagorzałym przeciwnikiem rosyjskiego zaborcy. Oprócz muzeum, w Sandomierzu zorganizował również Towarzystwo Miłośników Biblioteki Publiczne im. Jana Długosza. Delegat inwentaryzacji zabytków archiwalnych i piśmiennych diecezji sandomierskiej. Wspierał edukację oraz edukację zawodową kobiet. Autor kilkudziesięciu artykułów i publikacji.

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Ksiądz Józef Rokoszny
ks. prałat dr Edward Górski

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Seminarium Duchowne w Sandomierzu.

Szczegółowa historia instytucji

1902-09-09 decyzja kapituły katedralnej o gromadzeniu zbiorów muzealnych
1906-10-15 15 zamiar przeniesienia zbiorów do Seminarium Duchownego
1934 remont Domu Długosza
1937-10-27 otwarcie Diecezjalnego Muzeum Sandomierskiego

Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu zostało założone w 1902 r. z inicjatywy ks. Józefa Rokosznego, który od 1882 r. tworzył gabinet sztuki seminarium duchownego. Początkowo, decyzją kapituły katedralnej zbiory muzealne gromadzone były w kapitularzu katedry pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. Początkowo okazy wykorzystywano do zajęć dydaktycznych seminarium, co najmniej od 1906 roku „zbiory sztuki i archeologii" były powszechnie dostępne. W tym roku zbiory umieszczone zostały w seminarium w dawnym klasztorze Panien Benedyktynek. Źródłem zbiorów były przede wszystkim dary księży oraz okazy pozyskane w czasie prac konserwatorskich i wycofane z użycia z kościołów z terenu parafii, w tym pozyskiwane w 1903 i 1904 r. przez ks. Rokosznego w czasie jego wyjazdów po parafiach diecezji sandomierskiej. Po wyjeździe ks. Rokosznego z Sandomierza, w 1915 r. opiekunem zbiorów został ks. prałat dr Edward Górski.
W dwudziestoleciu międzywojennym podjęto decyzję o remoncie tzw. Domu Długosza i adaptację budynku na potrzeby Muzeum Diecezjalnego (1934). Muzeum zostało otwarte 27 X 1937 r. Uporządkowaniem, katalogowaniem, opisem zbiorów i tworzeniem ekspozycji zajmował się Karol Estreicher. Muzeum przetrwało bez większych szkód II wojnę światową.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1903: przedmioty kościelne, okazy dzieł sztuki, tkaniny; wykopaliska, numizmatyka; gobeliny katedry sandomierskiej
przed 1909: wykopaliska archeologiczne: urny z okolic Sandomierza wyroby krzemienne, narzędzia kamienne, brązowe, żelazne; kości i zęby mamuta, kieł słonia; detal architektoniczny: cegły i kształtki, kafle z XVII w., zamki i klucze metalowe, drzwi rzeźbione, piec gdański z XVII w.; meble: szafa z XV w., stół, fotele; naczynia liturgiczne: cyboryum w kształcie olbrzymiej kuli; tkaniny: koronki, hafty, galony, pasy, dywan perski, ornaty, palki, sztuka kościelna: obrazy Matki Bożej,Zwiastowanie, Matka Boska z Dzieciątkiem, tryptyk: święta Brygida w trzech epokach życia, rzeźba św. Anna Samotrzecia; ceramika: porcelana ćmielowska; pamiątki historyczne i przedmioty różne: strzały tatarskie, znaki cechowe, zegarki, kompasy, pierścienie; ryngrafy, koszulka żelazna, kurdyban; pamiątki po benedyktynkach: meble, dywany, organki, szpinet, kufer, portrety ksień, szkatułki, relikwiarze, pasy umartwień; księgozbiór;

darczyńcy (ponad 100): księża i osoby świeckie m.in. ks. Rokoszny (1960 obiektów, m.in. meble, obrazy, tkaniny, zegary, broń, porcelana i ceramika, okucia, szkło zabytkowe oraz dawne sprzęty liturgiczne, 5 tysięcy znaczków pocztowych, 3 tysiące ksiąg z historii i historii literatury polskiej, zbiór autografów oraz kilka pamiętników z XVIII i XIX w.), ks. Józef Urbański, ks. Józef Trybulski, ks. prałat dr Edward Górski (kolekcja tkanin: haftami, ornaty); ks. Jan Wiśniewski; adwokat Zieliński, Teodora Mikulińska , Maria Czaplicka

Do najcenniejszych okazów należały: tryptyk bodzentyński, jajko kurze z czasów Władysława Jagiełły, piec gdański z XVII w.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

dary
ekspedycje po kościołach diecezji sandomierskiej

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

x

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

x

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1906: Seminarium Duchowne, południowe skrzydło d. klasztoru, 3 pomieszczenia na parterze, ekspozycja została urządzona przy wsparciu merytorycznym członków Akademii Umiejętności w Krakowie; "Przy seminaryum czasowo gromadzą się zbiory sztuki i archeologii, które kiedyś utworzą muzeum dyecezyalne. Dziś mieszczą się w trzech salach. W pierwszej: wielka szafa z wykopaliskami przedhistorjycznemi, a więc kilkadziesiąt urn z okolic Sandomierza, wyroby krzemienne, narzędzia kamienne, bronzowe, żelazne; kości olbrzymie, zęby mamuta, kieł słonia. Obok ceramika — cegły różnego kształtu i o różnych ozdobach, niektóre glazurowane, inne jakby wykładane mozaiką. Szafa starożytna z okuciem z 15 w. i ciekawemi szufladka-mi polichromowanemu Na niej cyboryum w kształcie olbrzymiej kuli, podtrzymywanej przez dwóch aniołów. Na półce pod szatą kilkanaście kafli malowanych z 17 w. Przy oknie żelastwo: wielkie zamki, kłódki, klucze. W rogu szafka z biblioteką z drzew; każda książka zrobiona z innego drzewa, wszystkich 119 (są tu tylko drzewa rosnące w radomskiej gubernii). Każda książka ma korę drzewa, drzewo w przecięciu, heblowane, politurowane, gałązkę, liść, kwiat, owoc, wiórki, trociny, węgiel, popiół - i opis. W drugiej sali: szafa z porcelaną, przeważnie dawną ćmielowską, gablota z drobiazgami (strzały tatarskie, znaki cechowe, zegarki, kompasy, pierścienie etc.), gablota pod oknem z obrazkami Matki Bożej, druga z wzorami dawnych złotych koronek i galonów, w szufladach pasy. Na środku dawny stół pokryty dywanem perskim, dokoła stare fotele. Na ścianach między oknami: ryngrafy, koszulka żelazna, skóra kurdybań-ska. Naprzeciw duża szafa z ornatami starożytnymi (15 i 16 w.), kilkanaście ciekawych materyi i haftów, kilkadziesiąt palek. Na ścianach obrazy malowane na drzewie: Zwiastowanie, Matka Boska z Dzieciątkiem, tryptyk: święta Brygida w trzech epokach życia. We wnęce: rzeźba św. Anna Samotrzecia. W trzeciej sali pamiątki po benedyktynkach: drzwi rzeźbione a jour, które oddzielały ich kaplicę od kościoła; piec gdański z 17-go wieku z malowanych kafli; meble, dywany, organki, szpinet, kufer, portrety ksień, szkatułki, relikwiarze, pasy umartwień", (Rokoszny, 1909: 67-68)

Wystawy czasowe

x

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

x

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

x

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

x

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

x

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

1910-12: wpisanych do księgi gości 1200 osób, 28 wycieczek
1913: wpisanych do księgi gości 600 osób i 22 wycieczki

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Chwalewik Edward, *Zbiory polskie*, Tom II, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1991, s. 187.
Górski E., *Diecezjalne Muzeum Sandomierskie* [w:] "KDS" 11, 1937.
Górski E., *Diecezjalne Muzeum Sandomierskie*, Sandomierz 1946.
Kotłowski S., *Sto pięćdziesiąt lat istnienia i działalności Seminarium Duchownego w Sandomierzu (1820-1970)* [w:] "ABMK" 21, 1970, s. 239.
Ks. Józef Rokoszny (1870-1931). Życie i dzieło, pod red. K. Burka, Sandomierz 2003.
"Mouseion". Bulletin de l'office international des musees. Institut de cooperation intellectuelle de la societe des nations. Les press universitaiers de France, Numero 1, Avril 1927, s. 158.
Rokoszny Józef, *Losy dzieł sztuki i zabytków przeszłości w naszych kościołach* [w:] "Przegląd Katolicki", R.42, nr 51, s. 806-807; nr 52, s. 821-823.
Rokoszny Józef, O potrzebie zakładania muzeów diecezjalnych dla zabytków i archeologii [w:] "Przegląd Katolicki", R.40, nr 9, 1902, s. 136-139.
Rokoszny Józef, *Pamiątki Sandomierza. Ludzie i rzeczy*, Sandomierz 1913.

Rokoszny Józef, *Przewodnik po Sandomierzu,* Sandomierz 1909.
Treter Mieczysław, *Muzea współczesne. Studium muzeologiczne. Początki, rodzaje, istota i organizacja muzeów. Publiczne zbiory muzealne w Polsce i przyszły ich rozwój*, Kijów 1917, s. 93-94.
Wiśniewski J., *Dekanat sandomierski*, Radom 1915

Urszula Stępień, Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu – muzeum „muzealne, [w:]
MUZEA KOŚCIELNE WOBEC NOWYCH WYZWAŃ, red. s. Natanaeli Wiesławy Błażejczyk, Piotra Majewskiego, Warszawa: NIMOZ, 2019, s. 227-246

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

x

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

- Zbiory Muzeum w Kapitularzu Katedry: https://www.domdlugosza.sandomierz.org/dom-d%C5%82ugosza---historia-muzeum
- Fotografia: Ks. Józef Rokoszny wśród zbiorów zgromadzonych w środkowej sali muzeum w seminarium duchownym: https://www.domdlugosza.sandomierz.org/dom-d%C5%82ugosza---historia-muzeum
- Fotografia: Rekonstrukcja szczytu według projektu Franciszka Mączyńskiego: https://www.domdlugosza.sandomierz.org/dom-d%C5%82ugosza---historia-muzeum

Ciekawe cytaty

„Dla kapłanów parafialnych muzeum będzie jednocześnie bodźcem i wskazówką do wynajdowania i konserwowania mających wartość zabytków; będzie również najlepszym i stałym doradcą przy nabywaniu nowych i restaurowaniu starych sprzętów i aparatów kościelnych. Dla kraju, dla oświaty i cywilizacyi muzeum nieocenione odda usługi: raz, że będzie praktyczną szkołą i stałą strażnicą na polu sztuki dla naszych kapłanów; powtóre, że zgromadzi wielką ilość przedmiotów sztuki i starożytności, któreby bezwątpienia zginęły bezpowrotnie”

„Każdy niemal kapłan, a zwłaszcza starszy wiekiem, posiada mniejszą lub większą ilość cennych starożytnych pamiątek, które nabył bądź drogą kupna, bądź otrzymał jako podarek. Te przedmioty (jak np. stary obrazek ś. patrona, stary krucyfiks, jakaś książka, rękopis, drzeworyt, dywanik, medaliki, monety itp.) po śmierci właściciela będą sprzedane przez licytacyę, albo w najlepszym razie za życia w drodze podarunku przejdą do rodziny, która może nie oceni ich dostatecznie i zniszczy, albo w ręce sąsiada, u którego znowu podobny, niepewny czeka ich los. Czyż nie najwłaściwsze dla tych pamiątek i zbiorków księżych miejsce w muzeum kościelnem?”

„Po dziesięciu latach od założenia owego muzeum w Tarnowie miałem szczęście je oglądać. Zrobiło na mnie niezmiernie sympatyczne i głębokie wrażenie” – pisał ks. Rokoszny, i nieco dalej: „Doprawdy, wraz ze ś. p.

dzielnym biskupem Łobosem na wielką wdzięczność od swej dyecezyi, a i od całego naszego Kościoła zasługują ks. prof.Leśniak i ks. prałat Bąba”

Józef Rokoszny, *O potrzebie zakładania muzeów diecezjalnych dla zabytków sztuki i archeologii,* „Przegląd Katolicki” t. 40, 1902, nr 9, s. 137-139

“W Sandomierzu utworzonem zostało przy katedrze “muzeum dyecezyalne”. Pomimo krótkiego dotąd czasu istnienia, jest ono już wcale zajmującem. Duchowieństwo z całej dyecezyi, zachęcane przez konsystorz, nadsyłać przedmioty kościelne, wychodzące dla starości z użytku, okazy dzieł sztuki, tkaniny; jest to także miejsce składania licznych wykopalisk, w które obfituje okolica Sandomierza. NUmizmatyka przedstawia się dziś już pokaźnie. Na ścianach wiszą wspaniałe gobeliny katedry sandomierskiej. Kapitularz, w którym na początek zbiory pomieszczone, okazuje się obecnie za ciasnym. Jest zamiar przeniesienia muzeum do jednego z klasztorów. Tyle w stosunkowo niedługim czasie zdołała zdziałać gorliwość kilku zabiegowych i wykształconych kapłanów. Przykład godny do naśladowania. Dotychczas o ile wiemy, na całym obszarze ziem polskich istnieją dwa muzea dyecezyalne: w Sandomierzu i w Tarnowie; to ostatnie starsze, wcale znaczne i w nauce odgrywające niepoślednią rolę. W Niemczech, we Francyi istnieją niemal przy każdej katedrze i przyczyniają sie do uratowania dla nauki mnóstwa zabytków, które inaczej byłyby wywożone lub przepadłyby na zawsze. U nas niebezpieczeństwo jeszcze większe. Koszta założenia i utrzymania takiego muzeum dyecezyalnego są bardzo małe. Gromadzenie przedmiotów nie kosztuje nic. Warto zanotować, że pomiędzy biskupstwami na obszarze ziem polskich Sandomierz i tarnów należą do najmłodszych i najgorzej uposażonych”, Kronika [W Sandomierzu], „Czas”, 1903, nr 75, [wiecz.], s. 2.

UWAGI:

OPRACOWANIE:

Autor opracowania**:**

Ewelina Doiczman

Data sporządzenia karty:

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	